

3.3 Gemeentelijke Monumenten

3.3.1 Planologisch Erfgoedregime

Met het begrip 'Planologisch Erfgoedregime' wordt geduid op het instrumentarium, zoals dat is neergelegd in de Erfgoedverordening en de uitwerking daarvan in het bestemmingsplan.

Naast de vergunningprocedure voor rijksmonumenten (art.2.1 lid 1 sub f Wabo) zal het bestemmingsplan als instrument gaan worden gebruikt om het gemeentelijk cultureel erfgoed te beschermen. Dit cultuurofgoed krijgt via de dubbelbestemming 'Waarde – Edams-Volendams erfgoed' een vaste positie binnen het bestemmingsplan waardoor de ruimtelijke kwaliteiten op het gebied van cultuurhistorie, architectuurhistorie en landschap integraal beheersbaar worden. Het beschermen van ruimtelijke waarden in het bestemmingsplan is op zichzelf geen vreemde situatie. Het nieuwe aan het planologische erfgoedregime is dat het systeem ontwikkelingsgericht is door duidelijke richtlijnen voor toekomstig gebruik en dat er een koppeling is gelegd met de Erfgoedverordening.

De implementatie van dit planologisch erfgoedregime zal parallel lopen aan de actualisatie van bestemmingsplannen.

De relevante bouwstenen van het bestemmingsplan voor de toepassing van het planologische erfgoedregime zijn de verbeelding, de planregels en de toelichting. Op de verbeelding is aangegeven welke objecten, structuren en gebieden zijn geselecteerd voor bescherming. In de planregels wordt verwezen naar het onderliggende cultuurhistorisch onderzoek dat de gekozen bescherming motiveert.

De dubbelbestemming 'Waarde – Edams-Volendams erfgoed' ligt op gebieden met een bijzondere cultuurhistorisch waardevolle identiteit waaraan algemene en specifieke uitgangspunten zijn gekoppeld. Deze gebieden zijn met een zone aangeduid in de verbeelding van het bestemmingsplan. Eén van de voorwaarden hierbij is dat ontwikkelingen binnen deze zone geënt worden op de cultuurhistorische uitgangspunten. Op deze manier is cultuurhistorie een van de onderdelen in de belangenafweging bij ontwikkelingen en doordat dit instrument reeds in een vroeg stadium wordt gehanteerd, kan het tevens dienen als inspiratiebron voor ontwerpers en ontwikkelaars.

De algemene spelregels die opgaan voor de bestemming 'Waarde – Edams-Volendams erfgoed' zijn:

- behoud gaat voor vernieuwen of ontwikkelen;
- vernieuwen of ontwikkelen dient plaats te vinden binnen de cultuurhistorische waarde.

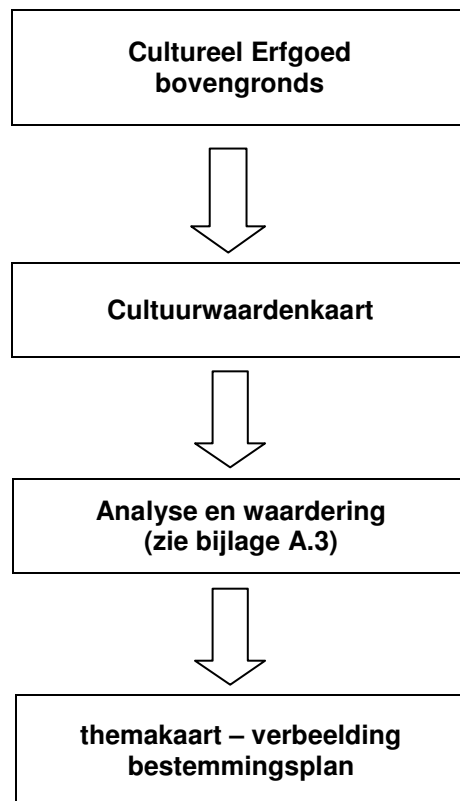
Een van de grote voordelen van het planologisch erfgoedregime is de mogelijkheid van gradaties in beschermingsniveau. Dit wil zeggen dat niet het volledige cultureel erfgoed dezelfde bescherming krijgt, maar dat verschil in het beheer gemaakt wordt.

Voordelen planologisch erfgoedregime

De voordelen van een planologisch erfgoedregime ten opzichte van het traditioneel aanwijzen van gemeentelijke monumenten:

- Het is een integrale benadering van beschermen waardoor verschillende onderwerpen via één systeem beschermd en inzichtelijk zijn;
- Er is geen langdurige totstandkoming door het aanwijzingsproces van gemeentelijke monumenten. Dit is geïntegreerd in de vaststellingsprocedure van het bestemmingsplan;
- Er is bescherming mogelijk op verschillende niveau's;
- Het is een ontwikkelingsgerichte benadering, waarbij cultuurhistorie binnen de belangenafweging wordt meegenomen;
- Het sluit aan bij de landelijke regelgeving;
- Het bestemmingsplan wordt in een vroeg stadium geraadpleegd, waardoor een vroegtijdige afstemming ontstaat;
- Het bestemmingsplan is een flexibel en degelijk toetsingsinstrument. Het laat veel ruimte open voor nader beleid.
- Geleidelijke implementatie van bestemmingsplannen is enerzijds een voordeel omdat de cultuurhistorische onderzoeken die ten grondslag liggen aan het systeem niet gelijktijdig hoeven worden uitgevoerd. Anderzijds zijn de cultuurhistorisch waardevolle objecten en gebieden tot aan de actualisatie niet beschermd.

Meer schematisch is het planologisch erfgoedregime als volgt opgezet:

3.3.2 Vaststellen Erfgoed- en Subsidieverordening

Er moeten twee verordeningen worden vastgesteld: de Erfgoedverordening en de Subsidieverordening Monumenten. In de Erfgoedverordening zal een omgevingsvergunningplicht voor gemeentelijke monumenten moeten worden opgenomen. Als gevolg hiervan sluit de systematiek van het planologisch erfgoedregime beter aan op de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). De subsidieverordening monumenten zal de procedures voor subsidieaanvragen regelen.

3.3.3 Gemeentelijke Cultuurwaardenkaart (bijlage A.3b)

De cultuurwaardenkaart bestaat uit de beschikbare en relevante cultuurhistorische data van de gemeente Edam-Volendam. De basis hiervoor vormen de rijksmonumentenlijst, de inventarisatie van waardevolle objecten en structuren, het beschermde stadsgezicht en gegevens voortkomende uit bouw- en cultuurhistorisch onderzoek. Deze kaart geeft de basisinventarisatie van het cultureel erfgoed die nodig is om beleidskeuzes te maken en te adviseren over de wijze van beheer en bescherming van deze ruimtelijke kwaliteiten. De kaart kan daarbij tevens dienen als motivering van de uiteindelijke beschermingsmethodiek en de daadwerkelijke implementatie in wet- en regelgeving. De plaatsing van objecten op de cultuurwaardenkaart geeft nog geen juridische status, dit kan pas bij de vertaling naar de bestemmingsplannen.

De cultuurwaardenkaart wordt uitgewerkt tot een themakaart/verbeelding bestemmingsplan. In een themakaart worden keuzes gemaakt ten aanzien van bescherming en onderzoek. Deze themakaart kan één op één vertaald worden in de verbeelding van het bestemmingsplan. Dit is een harde en concrete beschermingsmethode, gekoppeld aan bouwregels en afwijkingsmogelijkheden. De mate van bescherming kan hierbij variëren afhankelijk van de cultuurhistorische waardering van het object of structuur en afhankelijk van de aard van de ingreep.

3.3.4 Bouwhistorisch Onderzoek

Bouwhistorie is het vakgebied waarbij de (bouw-)geschiedenis van een object wordt onderzocht en vastgelegd. Het werkterrein van de bouwhistoricus grenst aan dat van de kunst- en architectuurhistoricus, de bouwkundige, de archeoloog en de monumentenzorger. Bouwhistorisch

onderzoek wordt wel vergeleken met een 'omgekeerd ontwerpproces': het bouwwerk wordt in kaart gebracht en als het ware gereconstrueerd door het op te meten en te documenteren. Het is de opdracht van de bouwhistoricus om niet alleen het gebouw met zijn draagconstructie, afwerkklagen en gebreken vast te leggen en te reconstrueren, maar ook het bouwproces en het veranderingsproces.

Doelstellingen bouwhistorisch onderzoek:

- als motivator van bescherming van het cultureel erfgoed (wetenschappelijke analyse; naar buiten treden met cultureel waardevolle gegevens);
- als hulpmiddel om de culturele waarde van een historisch gebouw te bepalen (waardestelling; t.b.v. verlenen monumentenvergunning);
- om een 'correcte' restauratie na brand of bij verval mogelijk te maken (monumentenzorg; inschatting restauratiekosten).

Bouwhistorie levert informatie over onder meer:

- bouwmassa's, ruimte-indeling en bouwlagen;
- toegepaste constructies;
- bouwmaterialen;
- bouwfases (aanbouwen, verbouwingen en ontmantelingen in de loop der tijd).

Verschillende soorten bouwhistorisch onderzoek zijn:

- *bouwhistorische inventarisatie*: vrij algemeen, een beschrijving van structuren en bebouwing i.v.m. mogelijke monumentenwaarde. Soms als een soort *quicksan* als ook het interieur erbij betrokken wordt. De meeste bouwhistorische inventarisaties maken deel uit van een breder opgezet onderzoek naar de ruimtelijke opbouw van een gebied in het kader van ruimtelijk beleid en bestemmingsplannen.
- *bouwhistorische verkenning*: een verkennend onderzoek naar zaken die mogelijk aanleiding geven voor nader onderzoek.
- *bouwhistorische opname*: naast fotograferen en beschrijven zijn er ook opmeting- en documentatietekeningen. Ook bouwsporen, afwerkingslagen, bouwhistorisch waardevolle constructies en details.
- *bouwhistorische ontleding*: dit is het meest diepgaande onderzoek, een totaalonderzoek met documentatie. Een deels destructief onderzoek om bouwfases e.d. te bepalen. Een variant is de bouwhistorische deelontleding.

Het verplichten van een bouwhistorische opname, indien er sprake is van ingrijpende wijzigingen aan een monument, vormt daarom een belangrijke factor bij de voorbereiding van restauratieprojecten en bij de keuze voor de meest wenselijke restauratiemethode. Het doel van bouwhistorisch onderzoek is meerledig, onder andere:

- als voorbereiding op een restauratie, verbouwing of herbestemming, waarbij onder meer wordt aangegeven welke onderdelen voor behoud waardevol zijn;
- advisering bij (ver)bouwwerkzaamheden;
- documentatie van een bouwwerk (bouw- en gebruiksgeschiedenis).

Voorgesteld wordt aan de vergunningverlening de voorwaarde te kunnen stellen bouwhistorisch onderzoek te verrichten en hiertoe een artikel in de erfgoedverordening op te nemen.

Aangezien het college het verrichten van bouwhistorisch onderzoek kan opleggen aan de eigenaar van een monument op het moment dat deze een vergunning voor wijziging van het monument vraagt, ligt het in de rede dat de gemeente financieel bijdraagt aan de financiering van dit onderzoek. Om dit mogelijk te maken dient er een artikel aan de subsidieverordening toegevoegd te worden die dit regelt.

Doelstellingen Monumenten:

- *het behouden van de stedenbouwkundige structuur in de historische kern Edam;*
- *het behouden van het bebouwing- en verkavelingspatroon in de historische kern Volendam;*
- *het behouden van cultureel erfgoed op het gemeentelijk grondgebied;*
- *inventarisatie van objecten die in aanmerking kunnen komen voor de bescherming als gemeentelijke monument binnen de gemeente;*

- *de cultuurhistorie van naoorlogse wijken (wederopbouwarchitectuur) meenemen in de inventarisatie voor gemeentelijke monumenten;*
- *bouwhistorische verkenning/onderzoek -indien relevant- verplicht stellen bij de omgevingsvergunningaanvraag;*
- *het vastleggen van algemene uitgangspunten voor onderhoud en herstel in een verordening;*
- *het register van het cultureel erfgoed digitaal toegankelijk maken, zowel intern als extern;*
- *de lijst met Sliekerpanden opnieuw bekijken in het kader van de actualisering van het Sliekerfonds.*

Bijlagen

A.3 Beoordelingscriteria gemeentelijke monumenten

Middels het format “Cultuurhistorisch rapport”, zoals opgenomen in Bijlage A.3a zal een beschrijving van een pand of object worden opgesteld en gewaardeerd.

Het monumentennummer is straks een belangrijke, uniforme, door de gemeente toe te wijzen code. Bovendien is dit nummer een ingang om het cultuurhistorische rapport van het betreffende object later terug te vinden. Het Monumentennummer bestaat uit de vier **eerste letters** van de plaatsnaam, plus vier (**vrije**) letters van de straat in combinatie met het “huisnummer”. Ter verduidelijking 2 voorbeelden: het perceel Haven 2 te Volendam krijgt als nummer: “**VOLE-HAVN 2**”. Het nummer van het perceel Oorgat 38 in Edam wordt dan: “**EDAM-ORGT 38**”. Het is wel de bedoeling om een eenmaal gekozen of gebruikte afkorting van een bepaalde straat **consequent** te gebruiken

De betekenis van de onderdelen 2 t/m 6 van het format spreken voor zichzelf. De gemeente vult deze gegevens in en controleert die, alvorens het betreffende bureau de beschrijving opstelt.

De onderdelen 7 t/m 20 van het cultuurhistorisch rapport hebben betrekking op de aspecten die van belang zijn om vast te leggen bij een potentieel gemeentelijk monument.

Waar het gaat om de objecten tevens zijnde gebouwen, of onderdelen daarvan, kent het planologisch erfgoedregime een indeling van:

- ✚ karakteristiek waardevol bouwwerk, d.w.z. een bouwwerk met een *hoge cultuurhistorische en/of architectonische waarden* waarvan het exterieur van het gebouw, dan wel delen daarvan, zoals omschreven in het betreffende cultuurhistorisch rapport bescherming geniet in gevolge een dubbelbestemming in het bestemmingsplan;
- ✚ beeldbepalend bouwwerken, d.w.z. een bouwwerk met een *gemiddelde cultuurhistorische en/of architectonische waarden* waarvan het exterieur van het gebouw, zoals omschreven in het betreffende cultuurhistorisch rapport bescherming geniet in gevolge een dubbelbestemming in het bestemmingsplan;
- ✚ stulp, d.w.z. een specifieke verschijningsvorm van een beeldbepalend bouwwerk, tenzij in gevolge het voor de onroerende zaak opgestelde cultuurhistorisch rapport sprake is van een karakteristiek waardevol bouwwerk.

Om te kunnen spreken van de kwalificatie “*hoge cultuurhistorische en/of architectonische waarden*” zal de waardebeoordeling van het object moeten uitkomen bij een score tussen de 14 t/m 20 punten volgens onderstaande puntenverdeling. Voor de kwalificatie “*gemiddelde cultuurhistorische en/of architectonische waarden*” geldt in dit verband een score van tussen 8 t/m 13 punten.

Puntenverdeling

Nr	Omschrijving	Toelichting	Maximale score
7	Functie	Van belang vanwege cultuurhistorische aspecten vanwege het (voormalige) gebruik.	1 punt
8	Bouwjaar	Hierbij is gekozen als 'peildatum' objecten vóór of na 1960 (ouder dan 50 jaar of niet).	2 punten
9	Stijl/gaafheid	Van belang vanwege de architectonische gaafheid van het exterieur	1 punt
10	Stijl/gaafheid	Van belang vanwege een bepaalde stijl of bouwtrant.	1 punt
11	Stijl/gaafheid	Van belang vanwege bijzondere esthetische kwaliteiten (zoals gevelindeling, bijzondere detaillering, materiaal en/of kleurgebruik etc.)	4 punten
12	Stijl/gaafheid	Van belang vanwege een unieke (bouw)techniek of (bouw)type.	1 punt
13	Stijl/gaafheid	Van belang vanwege een bekende architect en/of de plaatselijke, regionale en/of landelijke architectuurgeschiedenis.	1 punt
14	Stijl/gaafheid	Van belang vanwege de oorspronkelijkheid of de bijzonderheid van (een onderdeel van) het exterieur.	1 punt
15	Historisch belang	Van belang vanwege het feit dat het object samen met andere delen of objecten (gebouwen, hekwerken, entree, tuin) een karakteristiek historisch complex of historisch stedenbouwkundig structuur vormt.	1 punt
16	Historisch belang	Van belang vanwege het feit dat het object als onderdeel van een historisch gegroeid stedelijk gebied, lint of landelijk gebied daarin beeldbepalend is.	1 punt
17	Historisch belang	Van belang vanwege de bijzondere betekenis van het object voor het aanzien van een streek, stad, dorp of wijk (oriëntatiepunt)	1 punt
18	Historisch belang	Van belang vanwege het feit dat het object deel uitmaakt van een gebied met een grote continuïteit, waardoor het historische patroon van verkaveling, wegen en waterlopen goed geconserveerd is gebleven.	1 punt
19	Historisch belang	Van belang vanwege de historische herinneringen verbonden aan het object in de ruimste zin van het woord (feiten, gebeurtenissen, eigenaren/bewoners, beroepen etc.)	2 punten
20	Historisch belang	Van belang vanwege een plaatselijke, regionale of landelijke historische ontwikkeling (op sociaal, cultureel, technisch, bestuurlijk, economisch gebied etc.)	2 punten
	Waardestelling gehele object		20 punten

De onderdelen 8, 11, 19 en 20 zijn zodanig relevant voor de uiteindelijke waardebeoordeling, dat aan deze aspecten meer gewicht is toegekend door ook een hogere score mogelijk te maken.

De criteria op basis waarvan de beoordeling wordt gemaakt zijn allemaal gesteld in de vorm van "Ja of Nee". Indien aan een criterium wordt voldaan (antwoord = "Ja"), dan geldt voor de vragen 8 en 19 per definitie een score van 2 punten. Bij vraag 11 is een score mogelijk, die varieert van 0 tot maximaal 4 punten, dat afhangt van de feitelijke waardering. Bij vraag 20 kan de score variëren van 0 tot 2 punten. Het onderscheid dat hierbij wordt gemaakt is "gemiddeld van belang" of "in hoge mate van belang", dat leidt tot een score van respectievelijk 1 of 2 punten voor dit onderdeel. De totale, **score per object** is bepaald op **maximaal 20 punten**.

De score of waardebeoordeling vindt plaats na de beoordeling in het veld (de beschrijving).
Hierbij geldt in de relatie tot de erfgoedverordening de volgende onderverdeling.

	<i>Omschrijving</i>	<i>Score</i>
I	Karakteristiek waardevol bouwwerk	<i>14 t/m 20</i>
II	Beeldbepalende bouwwerken	<i>8 t/m 13</i>
	Geen status	<i>0 t/m 7</i>

A.3a Cultuurhistorisch rapport

GEMEENTE EDAM–VOLENDAM

	Cultuurhistorisch rapport	objecten gemeente Edam–Volendam
1)	Monumentnummer	
2)	Datum rapport	
3)	Naam complex / object	
4)	Straatnaam	
5)	Plaats	
6)	Kadastrale gegevens	Gemeente: Sectie: Nummer:

Foto object

	Functie	NEE	JA	Toelichting
7)	Is het object van belang vanwege zijn (voormalige) functie?			
				Score:
	Bouwjaar	NEE	JA	Toelichting
8)	Is object van vóór 1960?			
				Score:
	Stijl/Gaafheid	NEE	JA	Toelichting
9)	Is het object van belang wegens de architectonische gaafheid van het exterieur?			
				Score
10)	Is het object een goed voorbeeld van een bepaalde stijl of bouwtrant?			
				Score:
11)	Bezit het object bijzondere esthetische kwaliteiten (zoals gevelindeling, bijzondere detaillering, materiaal- en/of kleurgebruik etc.)?			

				Score:
12)	Vertegenwoordigt het object een unieke (bouw)techniek of (bouw)type?			
				Score:
13)	Neem het object een belangrijke plaats in het oeuvre van een bekende architect en/of de plaatselijke, regionale en/of landelijke architectuurgeschiedenis?			
				Score
14)	Is het object van belang vanwege de oorspronkelijkheid of de bijzonderheid van (een onderdeel van) het exterieur?			
				Score:
	(Plaatselijk) historisch belang	NEE	JA	Toelichting
15)	Vormt het object samen met andere delen of objecten (gebouwen, hekwerken, entree, tuin) een karakteristiek historisch complex of historisch stedenbouwkundige structuur?			
				Score:
16)	Is het object als onderdeel van een historisch gegroeid stedelijk gebied, lint of landelijk gebied daarin beeldbepalend?			
				Score:
17)	Heeft het object een bijzondere betekenis voor het aanzien van een streek, stad, dorp of wijk (oriëntatiepunt)?			
				Score:
18)	Maakt het object deel uit van een gebied met een grote continuïteit, waardoor het historische patroon van verkaveling, wegen en waterlopen goed geconserveerd is gebleven?			
				Score
	(Plaatselijk) historisch belang	NEE	JA	Toelichting
19)	Zijn aan het object historische herinneringen verbonden in de ruimste zin van het woord (feiten, gebeurtenissen, eigenaren/bewoners, beroepen etc.)?			
				Score:
20)	Is het object van belang vanwege een plaatselijke, regionale of landelijke historische ontwikkeling (op sociaal, cultureel, technisch, bestuurlijk, economisch gebied etc.)?			
				Score:
	Score totaal onderdelen 7 t/m 20			Score totaal:

Overige foto's